

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร: การขับเคลื่อนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการบริการ
ผ่านแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อเพิ่มรายได้อย่างยั่งยืน

AGROTOURISM: DRIVING TOURISM AND HOSPITALITY INDUSTRY THROUGH
LEARNING RESOURCES IN THE COMMUNITY TO
INCREASE SUSTAINABLE INCOME

สฤณี ศรีโยธิน^{1*} ยุทธพงษ์ ลีลากิจไพศาล² พิมพ์มาดา วิชาศิลป์³ จิรัฐ ขวนชม⁴

อัมพร ศรีประเสริฐสุข⁵ ธัญญภัทร์ ศรีเนธิยาศิน⁶ และเบญจศรี ศรีโยธิน⁷

Sarid Sriyothin^{1*}, Yutthapong Leelakitpaisarn², Pimmada Wichasin³, Jirat huanchom⁴,

Amphorn Sriprasertsuk⁵, Tananyaphat Srinathiyawasin⁶, and Benchasri Sriyothin⁷

^{1,2,5,6}คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

³โรงเรียนการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ⁴คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

⁷กลุ่มวิชาภาษาเพื่อการสื่อสารภาษาอังกฤษ สำนักการศึกษาทั่วไป สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

^{1,2,5,6}Faculty of Humanities and Social Sciences, Suan Dusit University ³School of Tourism and Hospitality

Management, Suan Dusit University ⁴Faculty of Management, Suan Dusit University ⁷Languages for

Communication (English) Office of General Education, Panyapiwat Institute of Management

Received: November 30, 2023 / Revised: March 24, 2024 / Accepted: May 3, 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอรูปแบบและองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ต้นแบบของชุมชนการท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จ ตลอดจนความสำคัญ และแนวทางการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่สามารถเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน โดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร บทความวิชาการ บทความวิจัยรวมถึงการศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยพบว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกิดขึ้นเพื่อมุ่งเน้นให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติหรือการเกษตรกรรม ก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวสำหรับเรียนรู้และสัมผัสกับระบบนิเวศ โดยชุมชนมีความรับผิดชอบในแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และเป็นแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมทางการเกษตรกรรมภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่นที่ก่อให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศ การนำเสนอมิติชีวิตด้านการเกษตรโดยเกษตรกรอย่างใกล้ชิด นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิทยาการเกษตรตามภูมิปัญญาท้องถิ่นจากเกษตรกรที่มีประสบการณ์และความภูมิใจเพื่อที่จะนำความรู้กลับไปประยุกต์ใช้และเกิดจิตสำนึก เข้าใจ และอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่เชื่อมโยงเป็นระบบนิเวศ พร้อมกับสัมผัสบรรยากาศของชุมชน การจำหน่ายสินค้าการเกษตรรวมถึงสินค้าเกษตรแปรรูปและยังเป็นการพัฒนาความพร้อมเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่มีค่าใช้จ่ายต่ำ ตอบสนองกลุ่มคนเมืองที่มีความสนใจในวิถีชีวิตชนบท สัมผัสกับธรรมชาติ ร่วมกิจกรรมนันทนาการในชุมชน แสวงหาวิถีชีวิตที่สงบสุขและปลอดภัย อีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิตจากกิจกรรมความรู้ด้านการเกษตร

*Corresponding Author

E-mail: supblue71@gmail.com

ประโยชน์สำคัญจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรส่งผลต่อเศรษฐกิจของชุมชน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมในท้องถิ่น และการพัฒนาทักษะความรู้ความสามารถของสังคมและชุมชน โดยแนวทางการพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประกอบด้วย 1) สนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อกำหนดนโยบายด้านการท่องเที่ยวร่วมกับภาครัฐและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง 2) การเตรียมความพร้อมสำหรับการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร 3) ศึกษา ทบทวนจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ปัญหา และอุปสรรครวมถึงแผนพัฒนาปรับปรุงการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง 4) สนับสนุนโอกาสการจ้างงานให้กับคนในพื้นที่ 5) สร้างการตลาดในยุคดิจิทัล เพื่อขยายฐานของการท่องเที่ยว 6) ออกแบบการท่องเที่ยวให้มีความทันสมัย และ 7) ส่งเสริมการตลาดการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงเกษตร อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการบริการ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร การเพิ่มรายได้ที่ยั่งยืน

Abstract

This article aims to present types and components of agro-tourism, a model of successful tourism community as well as the importance and the guidelines for developing agro-tourism as a type of tourism that increase income for the community by studying and researching documents, academic articles, research articles, as well as studying agro-tourism destinations. The findings revealed that agro-tourism was invented with the aim to satisfy the tourists once they visit natural or agricultural tourist attractions. The community is responsible for unique tourist attractions which are the cultural resources related to agricultural ecosystem and environment under the participatory management by the locals that create awareness of ecosystem preservation. The agricultural ways of life are presented intimately by agriculturists while tourists get the opportunity to learn about agriculture based on the local wisdom from the proud and experienced farmers so that they can apply the knowledge to their lives and gain awareness in understanding and conserving the natural environment which are connected together to form ecosystem. Meanwhile, they have the opportunity to gain access to the lives of the locals and the community atmosphere and the distribution of both raw and processed agricultural products. Furthermore, it is the readiness development of the local area to be the learning resources which are considered the low-cost tourism in order to respond to the interest of the inhabitants of urban area who are interested in rural lifestyles and love to stay in touch with nature as well as participate in recreational activities in community and seek peaceful and safe life. In addition, it helps enhancing life experiences from the agricultural knowledge activities obtained.

The essential benefits from agro-tourism affect the economy of the community, the conservation of natural resources, local environment and culture, and the development of skills, knowledge, and capability of society and community. The approach to develop the potential

of agro-tourism consist of: 1) promoting community participation in determining tourism policy together with the government and relevant sectors; 2) getting ready to become agro-tourism tourist attractions; 3) studying and reviewing strengths, weaknesses, opportunities, problems, and obstacles as well as the plan to develop and improve tourism continuously; 4) enhancing job opportunities for the locals; 5) creating marketing in the digital age for tourism expansion; 6) designing tourism that is up-to-date; and 7) promoting the maximum utilization of the local resources.

Keywords: Agro-tourism, Tourism and Hospitality Industry, Agro-tourism Attractions, Increase Sustainable Income

บทนำ

การขับเคลื่อนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการบริการของไทยให้มีความเข้มแข็ง เพื่อให้สามารถแข่งขันได้ในโลกยุคศตวรรษที่ 21 และพลวัตในยุคอาเซียน ส่งผลให้องค์กรของไทยเกิดการปรับตัวอย่างมีภูมิคุ้มกัน โดยนำจุดเด่นด้านวัฒนธรรมไทย (Thai Culture) มาต่อยอดให้กับพนักงานทุกระดับ ในองค์กรบริการให้เป็นผู้มีคุณภาพในการบริการ เพื่อนำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์การพัฒนา และยกระดับคุณภาพการบริการในธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตร เพื่อขับเคลื่อนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเมืองรอง อันเป็นการสร้างการกระจายรายได้ (Income Distribution) ไปยังสมาชิกในชุมชนการเกษตร ในท้องถิ่นเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม นอกจากนั้นแล้วตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2566-2570 (Office of the National Economic and Social Development Council, 2017) ในยุทธศาสตร์ที่ 4 ส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable Tourism) ที่เน้นการส่งเสริมความสมบูรณ์แก่สิ่งแวดล้อมและแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ส่งเสริมการอนุรักษ์และต่อยอดทรัพย์สินทางวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ความเป็นไทย ด้วยการประยุกต์ให้เข้ากับยุคสมัย ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีบริหารจัดการนักท่องเที่ยว ส่งเสริมการท่องเที่ยวให้สามารถสร้างรายได้ให้ประเทศ

อย่างยั่งยืน เกิดการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่ชุมชน (Inclusive Tourism) โดยเน้นการรักษาทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวร่วมด้วย ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้นเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวหนึ่งที่มีความสำคัญ เนื่องจากการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ทั้งการทำเกษตรแบบปลอดภัย และการทำเกษตรอินทรีย์ที่ไม่เป็นอันตรายต่อสภาพแวดล้อม เกษตรกรและผู้บริโภค ซึ่งจะต้องอาศัยการขับเคลื่อนจากผู้ประกอบการและวิทยากรในชุมชน เกษตรที่ได้ รับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวให้เป็นผู้สร้างสรรค์การบริการ โดยเน้นคุณภาพ มาตรฐาน ความปลอดภัย และมีคุณธรรม จริยธรรม รวมถึงการมีส่วนร่วมจากหลายภาคส่วนใน อุตสาหกรรมท่องเที่ยว ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชนในท้องถิ่น และนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการ (Ongkruab, 2014) โดยบทความนี้ได้ประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อผู้ประกอบการ การท่องเที่ยว ตลอดจนภาคส่วนผู้เกี่ยวข้องในการนำเสนอ รูปแบบ และองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ต้นแบบของชุมชนการท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จ ตลอดจนความสำคัญ และแนวทางการพัฒนารูปแบบ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนา อุตสาหกรรมท่องเที่ยวและการบริการของไทยผ่าน แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อเพิ่มรายได้อย่างยั่งยืนให้กับ ท้องถิ่นและชุมชน

ความหมายและความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agrotourism) ถูกออกแบบให้เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ โดยประสานการท่องเที่ยวระหว่างนักท่องเที่ยวที่ต้องการเรียนรู้และสัมผัสระบบนิเวศเกษตรกับชุมชนมีความรับผิดชอบในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และเป็นแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตรจึงเป็นสิ่งที่ประเทศไทยได้ผลักดันให้เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาและการอนุรักษ์ เพื่อนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งเมื่อก้าวถึงความหมายของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรจะมีความหมายถึงการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวได้ทั้งความเพลิดเพลิน และสามารถนำความรู้กลับไปประยุกต์ใช้หรือประกอบอาชีพได้ ที่สำคัญคือ การได้หวนกลับไปค้นหา เรียนรู้ เข้าใจ และภาคภูมิใจกับอาชีพเกษตรกรรมรากฐานของแผ่นดินไทย ที่เปี่ยมไปด้วยคุณค่าภายใต้แนวคิดปรัชญา องค์ความรู้ ภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ และเกษตรกรไทย การได้สัมผัสกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวนาชนบท ชนบทธรรมนิยม วัฒนธรรม ประเพณี รูปแบบกิจกรรม และการประกอบอาชีพทางการเกษตรที่หลากหลายในท้องถิ่น และได้สัมผัสถึงธรรมชาติทัศนียภาพที่มีความสวยงามของชุมชน การเยี่ยมชมซื้อสินค้าทางการเกษตร ตลอดจนการได้ทำกิจกรรมภายในท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างความรู้ ประสบการณ์ต่าง ๆ ให้กับนักท่องเที่ยว (Tourism Authority of Thailand, 2002) โดยเน้นการมีส่วนร่วมเรียนรู้วิถีเกษตรกรรม สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ วัฒนธรรมท้องถิ่น เกิดการเรียนรู้ประโยชน์ต่าง ๆ รวมถึงก่อให้เกิดรายได้ต่อชุมชนและตัวเกษตรกร เป็นการอนุรักษ์ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดรายได้ เพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิต ส่งผลต่อการเพิ่มรายได้และสร้างคุณภาพ

ชีวิตที่ดีขึ้นให้กับเกษตรกร โดยไม่ส่งผลกระทบต่อทั้งชุมชนและสิ่งแวดล้อม (Department of Tourism, 2009; Nasongkla, 2011; Kharmkhan, 2018) และส่งเสริมความสนใจด้านการเกษตรในวงกว้าง (Brune et al., 2020) โดยนักท่องเที่ยวเองได้รับประสบการณ์แปลกใหม่ที่อยู่บนพื้นฐานความรับผิดชอบ และมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่ (Nadee, 2018) ซึ่งดูแลโดยท้องถิ่นหรือชุมชน และสามารถพัฒนาขยายเป็นเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อกระจายรายได้ไปสู่ท้องถิ่น

จากที่ได้กล่าวในข้างต้นสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้นเป็นวิธีนำเสนอวิถีชีวิตด้านการเกษตรโดยเกษตรกรอย่างใกล้ชิด นักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้วิทยาการเกษตรตามภูมิปัญญาของเกษตรกรในท้องถิ่นผู้มีประสบการณ์ภูมิใจที่จะนำเสนอ เพื่อที่จะได้รับความรู้สามารถนำกลับไปประยุกต์ใช้กับพื้นที่เพาะปลูกของตนเอง ก่อให้เกิดจิตสำนึก เข้าใจ และอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่เชื่อมโยงเป็นระบบนิเวศ นอกจากนั้นยังได้สัมผัสบรรยากาศของชุมชนการเกษตร เกษตรกรได้จำหน่ายสินค้า การเกษตรรวมถึงสินค้าเกษตรแปรรูป และเป็นการพัฒนาเกษตรกรให้มีความพร้อมสำหรับการเป็นแหล่งเรียนรู้

นอกจากนี้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรยังเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ประกอบด้วยผลผลิตทางการเกษตรพร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสถานที่หลากหลายซึ่งสามารถช่วยลดกระแสการขยายตัวของเมือง ตลอดจนช่วยพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนในท้องถิ่น (Khotibul et al., 2019) รวมถึงยังเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวในท้องถิ่นที่ช่วยผ่อนคลายทางด้านจิตใจซึ่งเป็นที่ยอมรับมากขึ้นในปัจจุบันที่ได้ทั้งประสบการณ์และการได้พักผ่อนหย่อนใจควบคู่กัน (TorabiFarsani et al., 2019) ซึ่งในปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้นในประเทศต่าง ๆ เช่น ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ กรีซ สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น (Noknoi, 2016) และ

ประเทศไทย ซึ่งการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้มีความสำคัญต่อการพัฒนาและการขับเคลื่อนทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม ดังนี้ (Chenchitsin & Euajarusphan, 2023; Wattanayotin et al., 2019)

- ด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรก่อให้เกิดการกระจายรายได้จากนักท่องเที่ยวมาสู่ท้องถิ่น ทั้งจากการมาเยี่ยมชม พักอาศัย การใช้จ่ายซื้อสินค้า หรือผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร หรือของที่ระลึก ร้านอาหาร ซึ่งส่งผลต่อการกระจายรายได้ และการเป็นแหล่งงานเพิ่มของคนในท้องถิ่น หรือชุมชนที่มีส่วนช่วยยกระดับการมีคุณภาพชีวิตที่ดีสำหรับชุมชน

- ด้านสังคม การท่องเที่ยวเชิงเกษตรสามารถส่งผลต่อความเป็นอยู่ที่ดี ยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร เกิดความภูมิใจในอาชีพ วิถีชีวิตและยังสามารถส่งเสริมการอยู่ร่วมกัน การแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์จากนักท่องเที่ยวอีกทั้งยังเป็นแหล่งงานที่ช่วยลดการทิ้งถิ่นฐานของสมาชิกในชุมชนอีกด้วย

นอกจากนี้การท่องเที่ยวในรูปแบบดังกล่าวยังช่วยให้เกษตรกรลดการพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากภายนอก โดยเน้นการพึ่งพาปัจจัยภายในท้องถิ่นเพื่อเป็นสิ่งที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว รวมถึงมีการให้ความรู้ การศึกษาดูงาน ที่ทำให้เกิดโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายเกษตรกร ตลอดจนการพัฒนาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะเกษตรกรที่ได้พัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวจะมีการประยุกต์ใช้องค์ประกอบต่าง ๆ รวมถึงการหาวิธีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มจากการท่องเที่ยว (Nadee, 2018)

จะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้นเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีความสำคัญต่ออุตสาหกรรม การท่องเที่ยวของไทยในปัจจุบันทั้งในด้านการเป็นแหล่งรายได้สำหรับชุมชน หรือท้องถิ่นด้านการเกษตร เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมความรู้ การตระหนัก และอนุรักษ์คุณค่าของทรัพยากร วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นให้ดำรงอยู่ได้ด้วยความรักและความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง

รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรหรือเชิงนิเวศเกษตร มุ่งเน้นให้การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ หรือการเกษตรกรรมก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวที่จะได้เรียนรู้ และสัมผัสกับระบบนิเวศ โดยชุมชนมีความรับผิดชอบในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และเป็นแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมด้านการเกษตรกรรม ภายใต้การจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น ก่อให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษา ระบบนิเวศ ซึ่งมีการพัฒนารูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างหลากหลายตามมุมมอง วัตถุประสงค์ การดำเนินการกิจกรรมท่องเที่ยว มีดังนี้

- รูปแบบการท่องเที่ยวตามประเภท และลักษณะกิจกรรมการเกษตร โดย Nasongkla (2011) ได้ศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของอำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช และแบ่งลักษณะกิจกรรมได้เป็น 4 ประเภท คือ

1. การสาธิต ตัวอย่างเช่น ฟาร์มเพาะเห็ด ฟาร์มเลี้ยงผึ้ง และแปรรูปอาหาร โดยจะมีการเตรียมขั้นตอนต่าง ๆ ของการผลิตทั้งวัตถุดิบ และวัสดุอุปกรณ์ เพื่อสาธิตต่อนักท่องเที่ยวซึ่งได้แก่ กลุ่มผู้ศึกษาดูงาน หรือนักท่องเที่ยวที่ไม่ได้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และต้องการประสบการณ์ไปพัฒนาอาชีพของตนเอง

2. การให้ความรู้โดยมีกิจกรรมการให้ความรู้ด้านการเกษตรเป็นกิจกรรมหลัก ได้แก่ ฟาร์มเกษตรอินทรีย์ ซึ่งจะมีการเตรียมสถานที่ การบรรยาย และวิทยากรให้ความรู้ โดยเน้นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ต้องการหาความรู้ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรต่าง ๆ

3. การจำหน่ายสินค้าชุมชน โดยมีการจำหน่ายผลผลิต และผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรเป็นกิจกรรมหลัก ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ที่รวบรวมสินค้าชุมชนเพื่อการจำหน่าย มีการสาธิต การแปรรูปผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ

4. การแนะนำธุรกิจเกษตร เป็นการที่เกษตรกรจากต่างพื้นที่เดินทางมาท่องเที่ยว และศึกษาดูงานด้านการผลิต และการลงทุน เช่นแหล่งท่องเที่ยวฟาร์มเลี้ยงผึ้ง และฟาร์มเพาะเห็ด และจำหน่ายวัสดุอุปกรณ์ให้ผู้สนใจลงทุนธุรกิจด้วย

- รูปแบบการท่องเที่ยวตามรูปแบบการจัดการรายบุคคล ชุมชน หรือระดับองค์กรของ ผู้ให้บริการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในภูมิภาค ต่าง ๆ (Wicherndith, 2004) ได้แก่

1. แหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตรเฉพาะราย หมายถึง พื้นที่นา ไร่ สวนผลไม้ สวนดอกไม้ ฟาร์มเลี้ยงสัตว์ แหล่งประมง และเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ หรือการเกษตรแบบผสมผสานของเกษตรกรรายใดรายหนึ่ง โดยเฉพาะที่มีการดำเนินการด้านการท่องเที่ยว เช่น ฟาร์มโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา โรงงุ่นปัสสา จังหวัดสระบุรี ฟาร์มผีเสื้อแม่สา จังหวัดเชียงใหม่ สวนกล้วยไม้ตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร เป็นต้น

2. หมู่บ้านเชิงเกษตรและชุมชนการเกษตร หมายถึง พื้นที่ที่มีการดำเนินการร่วมกันของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรในหมู่บ้าน มีการนำเสนอกิจกรรมการท่องเที่ยว ทั้งแบบระยะสั้นไม่เกิน 1 วัน และประเภทพักค้างคืนในหมู่บ้าน โดยแต่ละแหล่งท่องเที่ยวมีจุดเด่นเฉพาะ เช่น ชุมชนเกาะมะพร้าว จังหวัดภูเก็ต หมู่บ้านหม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ หมู่บ้านไม้ดอกไม้ประดับ จังหวัดนครนายก เป็นต้น

3. ศูนย์ศึกษา สถานวิจัย และทดลองการเกษตร หมายถึง สถานที่ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อทำการศึกษาวิจัย ทดลองด้านการเกษตรเพื่อเป็นการสาธิต และนำความรู้มาเผยแพร่แก่ประชาชนทั่วไป ได้แก่ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง ศูนย์ศึกษาและวิจัยของกรมวิชาการเกษตร ศูนย์ศึกษาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เช่น ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน จังหวัดฉะเชิงเทรา โครงการห้วยองคตอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดกาญจนบุรี โครงการหลวงดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น

- รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามแนวทางของ Ministry of Tourism and Sports (2014) แบ่งการท่องเที่ยวเชิงเกษตรออกเป็น 3 รูปแบบดังนี้

1. รูปแบบการท่องเที่ยวรายบุคคล เป็นการจัดการการท่องเที่ยวที่ให้ความรู้ด้านเทคโนโลยี การจัดการการตลาด จากประสบการณ์ของเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในการทำสวนผลไม้ ดอกไม้ รวมถึงฟาร์มสัตว์ เป็นต้น

2. รูปแบบการท่องเที่ยวตามฤดูกาล เป็นการจัดการกิจกรรมตามฤดูกาล เช่น จัดงานตามฤดูผลไม้ทุเรียน เงาะ เป็นต้น ซึ่งจะมีเฉพาะในช่วงที่มีการจัดนิทรรศการเกี่ยวกับการเกษตรเท่านั้น

3. รูปแบบการท่องเที่ยวตามชุมชน หรือหมู่บ้านเกษตรกร เป็นการจัดการกิจกรรมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชนที่เกษตรกรร่วมกันจัดตั้งบริหารและจัดการท่องเที่ยว โดยกรมส่งเสริมการเกษตรให้ความร่วมมือสนับสนุนจัดทำโครงสร้างกายภาพ การจัดภูมิทัศน์ การให้แนวความคิดเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับพื้นที่และความสามารถของเกษตรกร

- รูปแบบของการท่องเที่ยวตามวัตถุประสงค์ของการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร Thailand Convention & Exhibition Bureau (2020) เสนอว่าจุดประสงค์ของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวมีความแตกต่างกัน ดังนี้

1. การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในแบบตลาดตรง ที่มุ่งจำหน่ายสินค้าเกษตรโดยทั่วไปที่มีการจำหน่ายให้กับผู้บริโภค ทั้งในงานแสดงสินค้า ตลาด ร้านค้าจากฟาร์ม หรือการตั้งแผงขายริมถนน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบตรง แม้ว่าสินค้านี้จะมีความคล้ายคลึงหรือเหมือนกับสินค้าที่ขายในห้างร้าน แต่ก็เป็นที่น่าสนใจมากกว่าตรงที่ความสดใหม่ที่สามารถส่งให้แก่ผู้บริโภคได้โดยตรง การท่องเที่ยวนี้จึงพบได้ในฟาร์มหรือไร่เกือบทุกแห่ง เช่น Greendale Farm ประเทศอังกฤษ ที่ได้กำหนดพื้นที่ในไร่เพื่อสร้าง

ร้านค้า ร้านกาแฟ และมีผลิตภัณฑ์จากฟาร์มที่มีความหลากหลาย และสดใหม่ให้ได้เลือกซื้อ ในประเทศไทย เช่น บ้านสวนมะนาวโห่ลู่ศิริ จังหวัดสมุทรสงคราม ที่มีการจำหน่ายผลผลิต ผลิตภัณฑ์แปรรูป และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ (Ministry Of Tourism and Sports, 2021)

2. การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการศึกษา และการหาประสบการณ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตเชิงเกษตร รวมถึงการอนุรักษ์พื้นที่เพาะปลูก และแบ่งปันเกร็ดความรู้ด้านการเกษตรที่เป็นมรดกทางความคิดจากเกษตรกรที่ได้รับการสืบทอดมาจากรุ่นสู่รุ่น เป็นการให้แนวคิด เกร็ดความรู้ และการสัมผัสกับประสบการณ์จริง เช่น การศึกษาการทำปุ๋ยสัตว์ การทำชีส การชิมไวน์ และการเที่ยวชมพื้นที่ภายในฟาร์ม ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้เป็นการขยายตลาด และส่งเสริมพื้นที่ให้กลายมาเป็นสถานที่ท่องเที่ยว และเป็นจุดหมายปลายทางที่นักท่องเที่ยวต้องไปเยี่ยมชม เช่น Hidden Villa ของสหรัฐอเมริกาในการเรียนรู้ประสบการณ์ด้านการเกษตร รวมถึงโครงการด้านการเกษตรแบบยั่งยืน เช่น การรีดนมวัว การทำเกษตรแบบรักษาหน้าดิน ความรู้ และความเข้าใจด้านอาหาร การตัดแต่งกิ่ง และชั้นเรียนการทำอาหารด้วยวัตถุดิบจากสวน หรือไร่ หรือที่สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ราชบรมาชนนี้สามพระยา ซึ่งดำเนินการโดยมูลนิธิชัยพัฒนาในการเป็นศูนย์บริการข้อมูล ความรู้ทางการเกษตรในการเรียนรู้วิธีการเกษตรตามแนวพระราชดำริ การทำฟาร์มผสมผสาน เป็นต้น

3. การท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบนันทนาการ และการประกอบกิจกรรม เป็นการใช้พื้นที่ด้วยวัตถุประสงค์เพื่อมอบความผ่อนคลายและความบันเทิงให้แก่ผู้มาเยือน โดยพัฒนาพื้นที่สำหรับรองรับกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ เช่น การขี่ม้า การสำรวจเขาวงกตจากพืชเกษตร และการเข้าร่วมเทศกาลเก็บเกี่ยวตามฤดูกาล เพื่อเป็นแหล่งรายได้เสริมให้แก่เจ้าของพื้นที่ และมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก ตัวอย่างเช่น เทศกาลดอกทานตะวันที่ Hokuryu ประเทศญี่ปุ่น โดย

เป็นทุ่งทานตะวันที่มีชื่อเสียงที่สุดในประเทศ และมีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมมากถึงปีละ 200,000 คน และมีกิจกรรมที่น่าสนใจสำหรับผู้มาเยี่ยมชม เช่น การเดินสำรวจเขาวงกต การนั่งรถไฟแตรคเตอร์ และชมการแสดงทางวัฒนธรรม หรือกิจกรรมที่บ้านแม่กลางหลวง จังหวัดเชียงใหม่ที่นักท่องเที่ยวสามารถเยี่ยมชมและเข้าร่วมการปลูกข้าวแบบขั้นบันได เป็นต้น

จากแนวคิดในข้างต้นจะเห็นได้ว่าการพิจารณาว่าการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นรูปแบบใด ขึ้นอยู่กับประเภทของนักท่องเที่ยว และลักษณะกิจกรรมการเกษตรของแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ แต่ละแหล่งท่องเที่ยวจะเน้นกิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบที่แตกต่างกันไปตามพื้นฐานความชำนาญของเกษตรกรที่มีเป็นพื้นฐานสำคัญ

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นแนวคิดวันหยุดของการเยี่ยมชมการทำงานฟาร์ม หรือการดำเนินงานด้านการเกษตร พืชสวน หรือธุรกิจการเกษตรใด ๆ สำหรับวัตถุประสงค์เพื่อความเพลิดเพลิน การศึกษา หรือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของฟาร์ม หรือการดำเนินงาน โดยทั่วไปการท่องเที่ยวเชิงเกษตรคือการดึงดูดนักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนพื้นที่ หรือพื้นที่ที่ใช้เป็นหลัก (Jagdale et al., 2014) ซึ่งการท่องเที่ยวในรูปแบบดังกล่าวเป็นการให้บริการด้านการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ได้แก่ การให้บริการด้านที่พัก ตลาดเกษตรกร หรือกิจกรรมสันทนาการในพื้นที่ เช่น การตกปลา การขี่ม้า การเก็บเกี่ยวเพื่อความบันเทิง และการเก็บผักหรือผลไม้ เป็นต้น ตลอดจนการให้ความรู้ด้านการเกษตร การฝึกอบรมด้านการเกษตรที่เน้นประสบการณ์ภาคสนามหรือกิจกรรมสันทนาการอื่น ๆ เช่น การสังเกตสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เป็นต้น (Barbieri & Mshenga, 2008)

Thailand Institute of Scientific and Technological Research (2000) ได้จำแนกถึงองค์ประกอบของการท่องเที่ยวที่สนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้แก่

1. ด้านทรัพยากร ได้แก่ พื้นที่ประกอบอาชีพของเกษตรกร เช่น ไร่ สวน และโครงการหลวง เป็นต้น วิถีชีวิตชุมชนเกษตรกร เช่น ชุมชนประมง ชุมชนสวนยาง และวัฒนธรรมการเกษตร เช่น พิธีขวัญข้าว เป็นต้น

2. ด้านการบริหาร ได้แก่ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม รวมถึงหน่วยงานบริหารจัดการ เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร กรมวิชาการเกษตร องค์การบริหารส่วนตำบล และประชาชนท้องถิ่น ผู้เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

3. ด้านการบริการ คือ สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว เช่น ที่พัก ร้านอาหาร ซึ่งการบริการที่พักส่วนใหญ่จะเป็นการพักค้างในบ้านของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งเริ่มต้นมาจากผู้ที่ต้องการเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ ไปขอพักค้างกับประชาชนในท้องถิ่นนั้น ในลักษณะของ “ผู้มาพักเป็นแขกของบ้านมิใช่นักท่องเที่ยว” และมีการเปลี่ยนแปลงมาเป็น “Bed and Breakfast” หรือการบริการที่พัก และอาหารเช้าเท่านั้น จนในปัจจุบันเป็นการบริการที่พักและอาหารควบคู่กับการให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน รวมถึงระบบสื่อความหมายที่ให้ความรู้เรื่องการประกอบอาชีพการเกษตร

4. ด้านการตลาด ได้แก่ นักท่องเที่ยว กิจกรรม และการประชาสัมพันธ์ด้วยเอกสาร หรือคู่มือแนะนำการท่องเที่ยว ซึ่งอาจขอความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐหรือประชาชนในท้องถิ่นจัดทำเอง

นอกจากนี้ เกษตรกรของชุมชนหนึ่งยังสามารถเป็นนักท่องเที่ยวของอีกชุมชนเพื่อการดูงาน และแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน เช่นเดียวกับองค์ประกอบของการท่องเที่ยว 5A ที่เสนอโดย Dickman (2000) ประกอบด้วย

1. สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) เป็นสิ่งจูงใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาในสถานที่นั้น จำแนกได้เป็นสถานที่สำคัญทางศาสนา ชายหาด ภูเขา อุทยานแห่งชาติ เทศกาลต่าง ๆ หรือสถานที่ที่มีความสวยงามเป็นเอกลักษณ์ มีประวัติความเป็นมายาวนาน หรือ

มีความสำคัญทางศาสนา ซึ่งมักจะมีสิ่งดึงดูดใจมากกว่า 1 อย่าง

2. การเข้าถึง (Accessibility) เป็นวิธีการเดินทางของนักท่องเที่ยวที่จะไปยังสถานที่นั้นได้สะดวกสบาย รวดเร็ว สิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทาง ได้แก่ ความสะดวกในการเดินทางเข้าออก สภาพถนนหนทาง ยานพาหนะ เทียบบิน การเดินทางเข้าออกประเทศ รวมถึงการเข้าถึงข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยว การมีระบบขนส่งสำหรับสินค้าและบุคคล

3. กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activity) เป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถกระทำในช่วงเวลาที่เดินทางไปในแหล่งท่องเที่ยว หรือพำนักอยู่ในสถานที่นั้น ๆ แหล่งท่องเที่ยวจึงควรมีกิจกรรมหลากหลายตรงกับความต้องการเพื่อให้เกิดความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

4. ที่พักแรม (Accommodation) ในแหล่งท่องเที่ยว หรือบริเวณใกล้เคียง โดยควรมีจำนวนที่พักเพียงพอเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว รวมถึงมีความหลากหลายด้านราคาและการบริการ

5. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) เป็นสิ่งที่สนับสนุนการท่องเที่ยวรวมถึงระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ได้แก่ น้ำประปา ไฟฟ้า ระบบคมนาคม โทรศัพท์ ห้องสุขา ร้านอาหาร ร้านค้า และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ที่นักท่องเที่ยวอาจมีความจำเป็นต้องใช้บริการ ได้แก่ ธนาคาร ไปรษณีย์ โรงพยาบาล และสถานีตำรวจ เป็นต้น

รวมถึง Pandurang (2000) ได้แบ่งโครงสร้างหลักพื้นฐานและขอบเขตของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็น 3 ประเด็น คือ

1. การมีสิ่งให้นักท่องเที่ยวชม เช่น สัตว์เลี้ยง นก แปลงเพาะปลูกพืชผักสวนครัว อุปกรณ์การเกษตรสมัยก่อน ยุงข้าว แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ รวมถึงวัฒนธรรมประเพณี การแต่งกาย การละเล่นพื้นเมือง เพื่อเพิ่มความสนใจให้นักท่องเที่ยวในการมาเยี่ยมชมได้

2. การมีบางอย่างให้นักท่องเที่ยวทำในการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น การเก็บ

ผลไม้ตามฤดูกาล การตอกลงพันธุ์ไม้ ไข่ไก่ ไข่วัวควาย การประกอบอาหาร การเล่นเกม และกิจกรรมพิเศษต่าง ๆ เพื่อเพิ่มความสนุกสนาน

3. การมีบางสิ่งให้นักท่องเที่ยวซื้อสินค้าที่นำมาจำหน่าย ที่ผู้ประกอบการสามารถนำผลผลิตทางการเกษตรมาแปรรูปเพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวโดยตรง เช่น น้ำดื่มสมุนไพรต่าง ๆ รวมถึงการจำหน่ายอาหาร และขนม ผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) สินค้าที่ระลึก เพื่อให้นักท่องเที่ยวจดจำประสบการณ์การท่องเที่ยว

จะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้นควรจะต้องประกอบไปด้วยการนำเสนอสิ่งต่าง ๆ ให้นักท่องเที่ยวชม ตลอดจนการจัดกิจกรรม และมีสินค้าให้ได้เลือกซื้อกลับไปเป็นของฝากเพื่อสร้างการจดจำประสบการณ์การท่องเที่ยว ซึ่งการท่องเที่ยวดังกล่าวมีลักษณะของการท่องเที่ยวที่มีค่าใช้จ่ายต่ำ ตอบสนองกลุ่มคนเมืองที่ให้ความสนใจในวิถีชีวิตชนบท การสัมผัสกับธรรมชาติ ได้มีโอกาสร่วมกิจกรรมนันทนาการที่จัดโดยเกษตรกรในชุมชน การแสวงหาวิถีชีวิตที่สงบสุข และปลอดภัย และได้ความรู้ เรื่องราวชีวิตชาวชนบท นอกจากนี้ยังเป็นการท่องเที่ยวที่ช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิตจากการได้รับความรู้ด้านการเกษตรต่าง ๆ ที่จะสามารถนำองค์ความรู้กลับไปประยุกต์ใช้ได้ต่อไป

ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวในชุมชนที่มีการทำเกษตรกรรม ที่เน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยว ทำกิจกรรมด้านการเกษตร เช่น สวนเกษตร ฟาร์มปศุสัตว์ สวนสมุนไพร แหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เป็นต้น โดยเป็นการสร้างรายได้ให้คนในชุมชนเพิ่มเติม และเป็นการอนุรักษ์อาชีพดั้งเดิมของไทย นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์แปลกใหม่ที่อยู่บนพื้นฐานความรับผิดชอบต่อ และมีจิตสำนึกรักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่ (Nadee, 2018) โดยประโยชน์ของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่นอกจาก

จะได้รับความนิยมมากขึ้นในปัจจุบัน โดยเฉพาะกับนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจสัมผัสกับประสบการณ์ด้านการเกษตรและเรียนรู้วิถีชีวิตในชุมชน อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเองก็เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่สามารถก่อให้เกิดคุณประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นได้อย่างหลากหลายดังนี้ (Barry & Hellerstein, 2004; Wolfe & Bullen, 2009; Khowphongamphai & Aunaromlert, 2010)

1. ด้านเศรษฐกิจของชุมชน การท่องเที่ยวเชิงเกษตรสามารถส่งเสริมการสร้างรายได้จากการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ที่เกษตรกรมีอยู่ รวมถึงการมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นจากการจำหน่ายสินค้าจากการเกษตร ตลอดจนการกำหนดราคาสินค้าที่จำหน่ายได้อย่างเหมาะสม ผลลดปัญหาสินค้าล้นตลาด อีกทั้งยังสามารถทำการแปรรูปสินค้าให้มีมูลค่าเพิ่ม การจำหน่ายสินค้าที่ระลึก หรือการมีรายได้จากการเก็บค่าเข้าชมสถานที่ การให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการสร้างธุรกิจหรือรายได้จากทรัพยากรที่มีอยู่เดิม นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างโอกาสทางอาชีพให้กับคนรุ่นใหม่ที่จะประกอบอาชีพในท้องถิ่นบ้านเกิดด้วย

2. ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมในท้องถิ่น การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในท้องถิ่น ชุมชน เป็นการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรสำหรับคนรุ่นใหม่ ตลอดจนผู้ที่มีความสนใจกิจกรรมด้านการเกษตร หรือต้องการประกอบอาชีพเกษตรกรในอนาคต รวมถึงยังเป็นการเพิ่มการตระหนักการเห็นคุณค่าของการดูแลทรัพยากรทางธรรมชาติในท้องถิ่น การอนุรักษ์ระบบนิเวศ ลดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมจากการทำลายพื้นที่การเกษตร ตลอดจนเป็นแหล่งรวบรวมวัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการทำกินในชุมชน ซึ่งจะช่วยสร้างจิตสำนึกและความหวงแหนท้องถิ่น และได้เผยแพร่วัฒนธรรม และวิถีชีวิตให้เป็นที่รู้จักเพิ่มมากขึ้น

3. ด้านการพัฒนาทักษะ ความรู้ความสามารถของสังคมและชุมชน ซึ่งนอกจากการท่องเที่ยว

เชิงเกษตรจะเป็นรูปแบบการเสริมสร้างรายได้ให้กับท้องถิ่นและชุมชน ยังสามารถสนับสนุนการพัฒนาทักษะและความรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว ตลอดจนสมาชิกในชุมชนได้เรียนรู้และพัฒนา เช่น การพัฒนาทักษะด้านการสื่อสารกับนักท่องเที่ยว ความรู้ด้านการประชาสัมพันธ์ การตลาด เพื่อสนับสนุนการสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวที่น่าสนใจยกระดับมาตรฐานการครองชีพของประชาชนในท้องถิ่นผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรยังเป็นแนวทางที่สำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นกับชุมชน นำมาซึ่งการช่วยเหลือเกื้อกูล การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปันข้อมูลที่เป็นประโยชน์กับผู้ประกอบการนักท่องเที่ยว สมาชิกในชุมชน

จะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงเกษตรส่งผลต่อรายได้ เกิดประโยชน์กับเศรษฐกิจชุมชนรวมถึงการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสุขภาวะทางสังคมต่อคนในชุมชน โดยที่นักท่องเที่ยวได้รับความเพลิดเพลินในกิจกรรม ก่อให้เกิดรายได้ต่อชุมชนควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อม (Rukbumrung et al., 2022) และยังมีโอกาสในการเติบโตได้เนื่องจากการท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีคู่แข่งไม่มากเมื่อเทียบกับปริมาณความต้องการที่มีสูงขึ้น

การขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่การเป็น รูปแบบการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรถือเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมมากขึ้นในปัจจุบัน โดยเป็นการท่องเที่ยวที่สนับสนุนให้ชุมชนหรือท้องถิ่นได้กลับไปสู่พื้นฐานความเป็นตัวตนของท้องถิ่นในแต่ละภูมิภาคของตนเอง เนื่องจากการเกษตรนั้นถือเป็นพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศ (Chenchitsin & Euajarusphan, 2023) ต่างจากในอดีตที่การท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างรายได้ในช่วงที่รายได้หลักของ

การทำเกษตรลดลง แต่ในปัจจุบันสวนเกษตรจำนวนมากเริ่มที่การทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อเป็นการขยายธุรกิจ และการสร้างรายได้เพิ่มขึ้น (Dubois et al., 2017) และในทุกวันนี้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรถือเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่สามารถลดกระแสการขยายตัวของเมือง และการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนในชนบท (Khotibul et al., 2019) เป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของการท่องเที่ยวในประเทศ

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้สามารถดำเนินการในชุมชนอย่างยั่งยืนได้นั้น จะต้องมีการดำเนินงานที่ต้องได้รับความร่วมมือและการตระหนักถึงความสำคัญต่อการพัฒนา โดยจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการขับเคลื่อน และพัฒนาการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ควรมีการดำเนินงานดังนี้

1. การทำความเข้าใจความคาดหวังและมูลเหตุจูงใจต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การดำเนินการพัฒนาให้การท่องเที่ยวสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวควรตระหนักถึงความคาดหวัง และมูลเหตุจูงใจของการท่องเที่ยวเพื่อที่จะได้ดำเนินการได้ตอบโจทย์ความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเองก็เช่นกัน จากการศึกษาของ Wolfe และ Bullen (2009) ได้อธิบายถึงความคาดหวังจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการว่า เป็นประสบการณ์ตรงที่ได้เรียนรู้จากการสัมผัสธรรมชาติ รวมถึงการทำกิจกรรมร่วมกับเกษตรกรและสมาชิกในชุมชน โดยสามารถแบ่งออกเป็นประเด็นได้ ดังนี้

1) ความคาดหวังในประสบการณ์ทุกอย่างที่จะได้รับการเดินทางมาท่องเที่ยวการเกษตร ความเป็นมิตร บรรยากาศแบบชนบท การต้อนรับแบบวิถีชาวบ้าน สินค้าการเกษตรปลอดสารพิษ

2) การได้รับประสบการณ์จริงในพื้นที่เพื่อจะได้พบกับสิ่งแปลกใหม่ที่ไม่สามารถพบได้ใน

ที่อื่น เช่น พันธุ์พืช หรืออาหารเฉพาะถิ่น เป็นต้น

3) การได้ออกจากสภาพแวดล้อมเดิม ๆ ที่มีแต่ความเครียดจากวิถีชีวิตเมือง และการดำเนินชีวิตที่เร่งรีบ ทำให้นักท่องเที่ยวแสวงหาสภาพแวดล้อมเพื่อลดความเครียดจากการทำงาน และปัญหาต่าง ๆ ในการดำรงชีวิต

4) การได้ทราบวิถีชีวิตการดำรงชีพของเกษตรกร เป็นการเรียนรู้ถึงประวัติชีวิต และการสืบทอดดำรงอาชีพทางการเกษตรที่มีมายาวนาน

5) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ทางการเกษตร โดยที่นักท่องเที่ยวสามารถร่วมปลูกพืช หรือได้รับความรู้ใหม่จากพืชพันธุ์ต่าง ๆ ในประเทศ หรือเฉพาะถิ่น กระบวนการดูแลรักษาต้นไม้ และการเก็บเกี่ยว

6) การได้รับประสบการณ์จากวัฒนธรรม และมรดกท้องถิ่น การแสวงหาสิ่งดั้งเดิมที่ไม่อาจพบได้ในเมือง

จากประเด็นความคาดหวังด้านการบริการจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ Kumbhar (2012) ที่พบว่า นักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรจากเขตรัตนคีรี และสินธุปุระ เมืองกอนกัน แคว้นมหาราษฏระ ประเทศอินเดีย มีความคาดหวังที่จะได้ซื้ออาหารชนบท การมีส่วนร่วมในฟาร์ม ได้รับความบันเทิง น้ำที่สะอาด มีคุณภาพ เจียบสงบ มีสถานที่พักผ่อน สภาพแวดล้อมที่สะอาด และเขียวชอุ่ม มีที่พักในบรรยากาศชนบท ได้ศึกษาเรียนรู้คุณค่า มีสถานที่น่าดึงดูดใจ และปฏิสัมพันธ์กับผู้จัดเตรียมอาหารที่มีคุณภาพ โอกาสในการซื้อสินค้าท้องถิ่น มีความปลอดภัยกับมีความไว้วางใจ ความสอดคล้องระหว่างบุคคล การมีส่วนร่วมในเทศกาลท้องถิ่น ได้มีปฏิสัมพันธ์กับชาวชนบท ได้สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเกษตรกร และมีความอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานที่ถูกต้องลักษณะ

และนอกจากการตระหนักถึงความคาดหวังที่นักท่องเที่ยวต้องการจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตร สิ่งที่สำคัญอีกประการ คือ การทำความเข้าใจแรงจูงใจ

ในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวเช่นเดียวกัน ซึ่งจากการศึกษาของ Hirankitti et al. (2020) ได้แบ่งมูลเหตุแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้ดังนี้

1) ปัจจัยจูงใจภายใน ได้แก่ ความต้องการพักผ่อน หย่อนใจ คลายความเครียด ความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วิถีสังคมเกษตรกรไทย ความต้องการหลีกเลี่ยงจากแหล่งท่องเที่ยวที่มีผู้คนจำนวนมาก ความต้องการซื้อผลิตภัณฑ์ที่ทำจากธรรมชาติ และสดใหม่ ความต้องการศึกษาดูงานเพื่อเป็นลู่ทางประกอบอาชีพด้านการเกษตร และความต้องการสัมผัสใกล้ชิดธรรมชาติ สภาพแวดล้อม และชีวิตความเป็นอยู่ในชนบท

2) ปัจจัยจูงใจภายนอก ได้แก่ ความสวยงามของสภาพแวดล้อม และบรรยากาศของแหล่งท่องเที่ยว การได้ซื้อสินค้าเกษตร และงานฝีมือจากแหล่งผลิต ชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว การเป็นทางผ่านเพื่อไปแหล่งท่องเที่ยวแห่งอื่น ตลอดจนการได้เห็นโฆษณาประชาสัมพันธ์จากสื่อต่าง ๆ

รวมถึงผลการศึกษาดังกล่าวยังได้พบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจกับสิ่งดึงดูดใจ ได้แก่ 1) การดูแลรักษาสภาพแวดล้อม ความเป็นธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว 2) ความสวยงาม ความเหมาะสมของสภาพภูมิทัศน์ในแหล่งท่องเที่ยว 3) การรักษาขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชน 4) ความสะอาดเป็นระเบียบของแหล่งท่องเที่ยว และ 5) ความเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้แหล่งท่องเที่ยวยังต้องคำนึงถึงความพร้อมด้านพื้นที่ มีความโดดเด่นด้านองค์ความรู้เฉพาะตัวของเกษตรกร ตลอดจนมีความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร และการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิต หรือการได้ร่วมกิจกรรมกับเกษตรกร (Channual et al., 2017)

จะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้จากการสัมผัสธรรมชาติ ได้ทำกิจกรรมร่วมกับเกษตรกรและ

สมาชิกชุมชน โดยนักท่องเที่ยวคาดหวังการได้รับประสบการณ์ตรง ได้เรียนรู้การเกษตร ความเป็นมิตร บรรยากาศแบบชนบท การต้อนรับแบบวิถีชาวบ้าน สินค้าการเกษตรแบบปลอดสารพิษ และได้เรียนรู้วัฒนธรรม และมรดกท้องถิ่น โดยมูลเหตุจูงใจในการท่องเที่ยว คือ ต้องการพักผ่อนหย่อนใจ คลายความเครียดเป็นสำคัญ รวมถึงความสวยงามของสภาพแวดล้อม และบรรยากาศของแหล่งท่องเที่ยว

2. ปัญหา ความท้าทายของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีขนาดเล็ก เน้นในด้านการศึกษ แต่มีจุดเด่นด้านการมีเอกลักษณ์ และสามารถปรับเปลี่ยนได้อย่างไร้ขีดจำกัด ใช้ทีมงานจำนวนน้อย และลงทุนในด้านแรงงานไม่มาก ซึ่งปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้รับการยอมรับอย่างมากว่าเป็นกลไกการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก หลายประเทศได้เปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจโดยการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีศักยภาพ เป็นแหล่งรายได้ และสร้างโอกาสเพิ่มเติมให้กับประชากร (Jagdale et al., 2014) เช่นเดียวกับประเทศไทยที่รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้รับความสนใจ และมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละภูมิภาคเพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การดำเนินการด้านการท่องเที่ยวก็ยังประสบกับปัญหาหลายประการ ซึ่งถือว่าเป็นความท้าทายสำคัญของทั้งเกษตรกรผู้ประกอบการ และท้องถิ่นที่จะพัฒนาให้รูปแบบการท่องเที่ยวดังกล่าวสามารถดำเนินการได้อย่างยั่งยืน

จากการศึกษาของ Nadee (2018) พบว่า ปัญหาหลักของการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทย ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่ไม่ได้มาตรฐาน ปัญหาด้านการบริหารจัดการ เนื่องจากชุมชนขาดความรู้ และความร่วมมืออย่างมีประสิทธิภาพของภาคีเครือข่ายในด้านการบริหารจัดการ ไม่มีการกำหนดพื้นที่เข้าม ขาดการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว การจัดทำพื้นที่จอดรถ และ

จัดระบบการจราจร การจัดทำจุดสาธิต การเก็บผลผลิต การจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากผลผลิตการเกษตร และการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Khermkhan (2018) ที่เสนอว่าการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของประเทศไทยยังขาดจุดขายที่ชัดเจน รวมถึงยังไม่เป็นที่รู้จัก และยังไม่มีความเสี่ยงในระดับสากล นอกจากนี้การพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรยังพบปัญหา และอุปสรรคด้านการส่งเสริมใน 4 ประเด็นหลัก คือ 1) เกษตรกร หรือชาวบ้านในชุมชนให้ความสนใจการท่องเที่ยวไม่มากนัก และขาดความรู้ด้านการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว 2) ปัญหาด้านแรงงานและผู้สืบทอด 3) เจ้าหน้าที่รัฐมีการโยกย้ายตำแหน่งหน้าที่ตามการหมุนเวียน ทำให้การเปลี่ยนแปลงนโยบาย หรือจัดทำโครงการขาดความต่อเนื่อง และ 4) งบประมาณดำเนินการขาดความต่อเนื่อง เช่นเดียวกับ Krishna et al. (2019) ที่เสนอว่าความท้าทายหลักของการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรคือต้นทุนการพัฒนาที่ดิน และการลงทุนที่ต้องใช้งบประมาณสูงในระยะเริ่มแรก รวมถึงรูปแบบการสื่อสารที่อ่อนแอ ตลอดจนทักษะของพนักงาน หรือผู้ให้บริการที่ไม่สามารถแนะนำกิจกรรมได้มากนัก และการขาดนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยเฉพาะ

อย่างไรก็ตามการเริ่มต้น และการจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นเรื่องที่มีความท้าทาย และมีความเสี่ยงที่เกิดขึ้นได้หากผู้ประกอบการที่ขาดการวางแผน และความเข้าใจในแนวทางการบริหารจัดการที่ดี (Mahmoodi et al., 2022) จากปัญหาดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงสิ่งที่เป็นความท้าทายที่จะพัฒนา หรือยกระดับให้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทย ซึ่งเกษตรกรหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรที่จะตระหนัก และแสวงหาแนวทางการแก้ไขปัญหาอย่างทันทั่วทั้ง เพื่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น อีกทั้งแสวงหาแนวทางการพัฒนาให้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรสามารถดำเนินการเป็นที่ยอมรับ และเป็นการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ

3. แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) โดยเป็นการท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่น ภายใต้อิทธิพลความสามารถของธรรมชาติที่จะรองรับได้ และตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณีที่มีต่อการท่องเที่ยว อีกทั้งประชาชนทุกส่วนต้องได้รับผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาค รวมถึงมีการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ในขณะที่ยังสามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และระบบนิเวศของท้องถิ่นนั้นไว้ได้ (Saikew, 2012) ซึ่งองค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ (UNWTO) เสนอว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เน้นการบริการ การจัดการทรัพยากร เพื่อตอบสนองต่อความต้องการด้านเศรษฐกิจ สังคม โดยยังคงรักษาวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ โดยหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย การใช้ทรัพยากรที่ยั่งยืน ลดการบริโภค และสร้างของเสีย การรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ การวางแผนการบูรณาการด้านการท่องเที่ยว การสนับสนุนทางเศรษฐกิจชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชน การปรึกษาภาคีเครือข่าย การพัฒนาบุคลากร รวมถึงการทำการตลาดอย่างรับผิดชอบและการวิจัยเพื่อการพัฒนา (Community Tourism Promotion and Development Group, 2019)

อย่างไรก็ดีการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นการพัฒนาควบคู่ด้านการท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อม โดยใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้อง เหมาะสม ด้วยการศึกษาวางแผน เพื่อส่งเสริมและสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมอย่างคุ้มค่า และยาวนาน ในขณะที่เดียวกันก็ต้องอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ หรือเสื่อมสภาพน้อยที่สุด โดย

แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนควรมีการดำเนินงานใน 3 มิติ (Wattanayotin et al., 2019) คือ 1) มิติการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อม คือ การมีแนวคิดให้ความรู้ความเข้าใจ และสร้างจิตสำนึกแก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทุกฝ่ายเพื่อปกป้อง รักษาทรัพยากรท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อม 2) มิติด้านการสร้างควมพึงพอใจ เป็นการเพิ่มพูน ความรู้ประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยว ให้ได้รับความพึงพอใจ และ 3) มิติการสร้างการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น ชุมชนจะได้รับผลประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม

4. การพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรถือว่าเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการสนับสนุนการทำเกษตรกรรม หรือธุรกิจด้านการเกษตรกรรม มีรายได้เสริม และเป็นการสร้างอาชีพให้กับเกษตรกร โดยเกษตรกรในปัจจุบันตระหนักถึงความสำคัญ และมีความต้องการที่จะพัฒนามาสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มเป็นหลัก มีสินค้าที่ตอบโจทย์ความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะในการท่องเที่ยวหลังการระบาดของไวรัสโคโรนา นักท่องเที่ยวต่างต้องการความสะดวกสบายในกิจกรรมกลางแจ้งรวมถึงกิจกรรมที่เว้นระยะห่างทางกายภาพ (Mahmoodi et al., 2022)

จากการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทย มีตัวอย่างการดำเนินงานของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ประสบความสำเร็จจำนวนมาก ได้แก่ ผลการศึกษาการดำเนินการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวของ Nakhapaksin et al. (2020) ที่ได้เสนอรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์ผ่านการศึกษาในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มของจังหวัดในภาคอีสานตอนกลางจำนวน 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม และกาฬสินธุ์ เพื่อพัฒนากลุ่มจังหวัดโดยใช้จุดแข็งของการเป็นแหล่ง

ผลิตสินค้าเกษตรสำคัญคือ ข้าว อ้อย และมันสำปะหลัง รวมถึงเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของระบบการผลิตภาคการเกษตรและการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิต การผลิตสินค้าการเกษตรที่มีคุณภาพ ปลอดภัยด้วยระบบการผลิตแบบอินทรีย์โดยพบว่า รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์ที่เหมาะสมจะต้องอยู่บนฐานความพร้อมของทรัพยากรท้องถิ่น ได้แก่ ทรัพยากรทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม ตลอดจนสภาพแวดล้อม และเหตุการณ์สำคัญ และการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียทุกภาคส่วน ประกอบด้วยเกษตรกร ชุมชน ท้องถิ่น ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมบริการ ตลอดจนผู้นำ และบุคลากรภาครัฐที่เกี่ยวข้อง จะต้องมีความพร้อมต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วม และบูรณาการความร่วมมือกันเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ให้สามารถแข่งขันในตลาดการท่องเที่ยว สามารถตอบสนอง และสร้างประสบการณ์ที่ประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวได้ ไปพร้อมกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ผ่านกระบวนการขับเคลื่อนที่สำคัญในด้าน

- 1) การจัดการองค์การชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว
- 2) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อการท่องเที่ยว
- 3) การจัดการห่วงโซ่มูลค่าทางการท่องเที่ยว
- 4) การจัดการการท่องเที่ยวยั่งยืน
- 5) การจัดการการท่องเที่ยวสร้างสรรค์
- 6) การจัดการการตลาดการท่องเที่ยว
- 7) การจัดการการท่องเที่ยวเชิงกลยุทธ์ และ
- 8) การสร้างเครือข่ายทางการท่องเที่ยว

และจากการศึกษาของคณะผู้เขียนในการศึกษาชุมชนต้นแบบด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า จังหวัดสุพรรณบุรีมีการพัฒนาการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตร และส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชนที่มีความน่าสนใจอย่างมาก เช่น ศูนย์เรียนรู้วิถีชีวิตและจิตวิญญาณชาวนาไทยหรือนาเฮียใช้ เป็นแหล่งเรียนรู้ข้อมูลสำหรับผู้ที่มีความสนใจศึกษาเรื่องข้าวและวิถีชีวิตชาวนาไทยในอดีต มีการรวบรวมเรื่องราวและองค์ความรู้ในวิถีของเกษตรกรที่ทรงคุณค่า และเครื่องมือใน

การดำรงชีวิตของผู้คนในถิ่นสุพรรณบุรี ประกอบด้วยแปลงนาสาธิตการสาธิตชนิดพันธุ์ข้าวนาปรัง การอนุรักษ์การพัฒนาพันธุ์ข้าว เพื่อให้ผู้ที่สนใจได้เยี่ยมชมและชาวนาได้มีความรู้ในการเลือกพันธุ์ข้าวได้อย่างเหมาะสม เรือนวิถีชีวิตชาวนาไทยในอดีต การจัดแสดงพระแม่โพสพ และพิธีกรรมต่าง ๆ ในช่วงการทำนา การสืบทอด และอนุรักษ์วัฒนธรรม ตลอดจนการจำลองวิถีชีวิต และการทำงานของชาวนาไทยและสามารถเลือกซื้อสินค้าหลัก ได้แก่ ข้าว ผัก สินค้าเกษตร และของที่ระลึกของศูนย์เรียนรู้ ฯ (Suphan.biz, 2021) หรือชุมชนกลุ่มวิสาหกิจวนเกษตรดงเย็น อำเภอดำรงวิทยะ หรือ “บ้านดงเย็น” โดยชุมชนมีการทำนา ทำไร่ ปลุกผักปลอดสารพิษตามแนวคิดแบบเกษตรอินทรีย์ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และพัฒนาร่วมกับองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) เป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรอินทรีย์ และมีการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนดงเย็นเพื่อนพึ่งภาฯ เป็นเครือข่ายการปลูกพืชผลการเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมี ผลผลิตมีทั้งผักสด และผลไม้ เป็นการเกษตรแบบพึ่งตนเอง และขยายผลสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนร่วมกับสำนักงานพื้นที่พิเศษเมืองโบราณอู่ทอง เพื่อเพิ่มองค์ความรู้ให้กับคนในชุมชนทำ “เกษตรอินทรีย์ 100%” ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้วิถีการเกษตรจากชาวบ้าน ได้แก่ การปลูกผักอินทรีย์ ตะลุมพารัมเห็ด ชุมชนสำรวจความมั่งคั่งร่ำรวยของวงจรชีวิตไส้เดือน เยือนล้าไก่อารมณ์ดี สำรวจโรงงานเต้าหู้ รวมถึงสามารถซื้อสินค้าในชุมชน ได้แก่ ข้าวหอมมะลิแดง ข้าวไรซ์เบอร์รี่ แป้งข้าว น้ำสมุนไพรมะนาวโท ขนมหง โบราณ ตะกร้าสาน เปลนอน และต้นกล้าผัก (OPT News Online, 2020)

จากการศึกษาชุมชนต้นแบบของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรพบว่า จุดเริ่มต้นที่มีความเหมือนกันของต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรคือ การมีจุดเด่นด้านทรัพยากร และวิถีชีวิตทางการเกษตรที่ชัดเจน การอยู่ร่วมกันของชุมชนและธรรมชาติ ตลอดจนการผลิตสินค้าและบริการที่อิงกับวิถีชีวิต และเป็น

ผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนถึงความเป็นตัวตนของท้องถิ่น และชุมชนอย่างแท้จริง ซึ่งไม่ต้องปรุงแต่งเพื่อให้แตกต่างกับวิถีชุมชนดั้งเดิม ที่สำคัญคือ ใช้เงินในการลงทุนจำนวนน้อยเนื่องจากเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่สะท้อนถึงความเป็นตัวตนของชุมชน และการใช้จ่ายเพื่อการท่องเที่ยวประเภทดังกล่าวมีราคา หรือค่าใช้จ่ายที่ไม่สูงเมื่อเทียบกับการท่องเที่ยวในรูปแบบอื่น

ดังนั้นเพื่อให้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรสามารถพัฒนาไปสู่การเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้นั้น จำเป็นที่จะต้องพัฒนาองค์ประกอบ และการดำเนินการ ตลอดจนได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนสำหรับการพัฒนาไปสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยมีข้อเสนอสำหรับแหล่งท่องเที่ยว หรือผู้ประกอบการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ควรพิจารณาดังนี้ (Chenchitsin & Euajarusphan, 2023; Nadee, 2018; Tongla & Burakachonkun, 2022; Tanarattanapimonkoon et al., 2017)

1. สนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชน กำหนดนโยบายด้านการท่องเที่ยวร่วมกับภาครัฐและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้นโยบายสามารถดำเนินการได้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และสามารถแก้ไขปัญหาได้ตรงประเด็น โดยอาจมีการจัดตั้งคณะกรรมการดูแล เพื่อกำกับติดตาม และประสานการแก้ไขปัญหา รวมถึงการจัดสรรหน้าที่ และผลประโยชน์ต่าง ๆ อย่างเป็นธรรม รวมถึงมีการสนับสนุนการรวมตัวของสมาชิกในการดูแล และขับเคลื่อนชุมชนให้สามารถพัฒนาความเข้มแข็ง สร้างรายได้ ตลอดจนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกับหน่วยงาน และองค์กรต่าง ๆ

2. มีการเตรียมความพร้อมสำหรับการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของทั้งผู้ประกอบการ พื้นที่ทรัพยากรในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงความพร้อมด้านการต้อนรับนักท่องเที่ยว เช่น สิ่งอำนวยความสะดวก ความสะอาด เป็นต้น โดยเฉพาะความสามารถให้บริการด้านการท่องเที่ยวของทั้งแหล่งท่องเที่ยว และชุมชน ตลอดจนความรู้ด้านการบริหารจัดการ

แหล่งท่องเที่ยว เช่น ความรู้ ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การจัดการธุรกิจการท่องเที่ยว กลยุทธ์การตลาด การสร้างเครือข่ายธุรกิจ (Mahmoodi et al., 2022)

3. ควรมีการศึกษา การทบทวนจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ปัญหา และอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นต่อการดำเนินการ รวมถึงแผนในการพัฒนาปรับปรุงการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง

4. สนับสนุนโอกาสการจ้างงานให้กับคนในพื้นที่ ซึ่งการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรนอกจากจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวแล้ว ยังเป็นการสนับสนุนการสร้างรายได้ภายในท้องถิ่นของตนเอง เพื่อลดการย้ายถิ่นฐาน และเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐโดยตรง

5. การสร้างการตลาดในยุคดิจิทัล เพื่อขยายฐานของการท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีมีส่วนร่วมศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภค การวางแผนการตลาด การประชาสัมพันธ์ ข้อมูลการท่องเที่ยวรวมถึงผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่น หรือชุมชนเพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวเข้ามายังชุมชน

6. การออกแบบการท่องเที่ยวให้มีความทันสมัย มีจุดเด่น มีกิจกรรมที่มีความน่าสนใจเพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวได้มาสัมผัสกับธรรมชาติ และวิถีชีวิตของชุมชน การพัฒนาสินค้าการเกษตร สินค้าแปรรูปของที่ระลึกที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว การจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายในแต่ละเดือนหรือช่วงเวลา นอกจากนี้ยังควรมีการพัฒนาแบบการท่องเที่ยวเพื่อรองรับการมาเยือนของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย หรือมีความต้องการพิเศษเพื่อให้สามารถเข้าถึงการท่องเที่ยวเชิงเกษตรภายในชุมชนได้อย่างเท่าเทียม และจะทำให้แหล่งท่องเที่ยวสามารถรองรับการท่องเที่ยวได้อย่างหลากหลายและอย่างยั่งยืน

7. การส่งเสริมการตลาดการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อให้ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ไม่ทำลายทรัพยากรที่มีอยู่เดิม และรักษาความสมบูรณ์

ของทรัพยากร เพื่อให้เกิดการคงอยู่ของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน

นอกจากนี้การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรควรได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงาน ภาครัฐ เครือข่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน การเพิ่มความรู้ สร้างความเข้าใจในด้านการเกษตรที่ถูกต้อง เหมาะสมและทันสมัย การส่งเสริม และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้เกษตรกรมีความตระหนักถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวปลอดภัย และสนับสนุนการประชาสัมพันธ์ ข้อมูลการท่องเที่ยวอย่างทั่วถึงและสม่ำเสมอ รวมถึงสนับสนุนให้เกษตรกรเล็งเห็นถึงประโยชน์ของการเข้าร่วมการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของตนเอง (Janvised et al., 2021)

ดังจะเห็นได้ว่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้นมีความพิเศษจากการท่องเที่ยวทั่วไปตรงที่เป็นการท่องเที่ยวบนพื้นฐานของทุนเดิมของผู้ให้บริการ รวมทั้งการได้รับการสนับสนุนจากองค์ประกอบของการท่องเที่ยวที่เริ่มจากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวของผู้ประกอบการ ได้แก่ ด้านทรัพยากรที่มีเป็นแหล่งทุนเดิม ด้านการบริหารตามข้อบังคับด้านการบริการ คือ การจัดเตรียม และส่งมอบบริการให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกสบาย และด้านการตลาด การประชาสัมพันธ์และสร้างเครือข่ายชุมชน เพื่อส่งต่อการให้บริการอย่างเป็นระบบ เป็นงานเชิงรุกสำหรับเพื่อสร้างความเข้มแข็งสร้างรายได้จากการขยายตลาดการท่องเที่ยวในชุมชนใกล้เคียง และเป็นเครือข่ายในการให้บริการต่อไป

บทสรุป

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกิดขึ้นเพื่อมุ่งเน้นให้การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ หรือการเกษตรกรรมสามารถสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวในการเรียนรู้ และสัมผัสกับระบบนิเวศ โดยชุมชนมีความรับผิดชอบในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และเป็นแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมทาง

การเกษตรกรรม ภายใต้การจัดการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น ก่อให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศ ซึ่งสอดคล้องกับบริบทในประเทศไทย เนื่องจากมีการทำเกษตรกรรมเป็นรายได้หลักของประเทศ ส่งผลให้เกษตรกรมีการเปลี่ยนแปลงจากการทำเกษตรแบบดั้งเดิมมาเป็นการเป็นผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว ทำให้เกิดการปรับตัว และเรียนรู้รูปแบบ วิธีการ ตลอดจนการมีความคิดสร้างสรรค์เพื่อออกแบบการท่องเที่ยวที่มีความน่าสนใจ โดยแนวทางสำคัญสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรควรให้ความสำคัญในการพัฒนาในทุกด้าน ทั้งจากชุมชนหรือท้องถิ่นเองที่มีความประสงค์ที่จะพัฒนาให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มรายได้และดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาสัมผัสกับวัฒนธรรม ประเพณี วิถีธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม การพัฒนาบุคลากรในพื้นที่ที่มีคุณภาพ มีความรู้ ทักษะ และความสามารถให้บริการ และที่สำคัญคือ การสนับสนุนของภาครัฐและเอกชน ผลักดันและขับเคลื่อนให้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรสามารถดำเนินการและเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดรายได้ให้กับท้องถิ่นและชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งผลตอบแทนสูงสุดอาจไม่ใช่ผลกำไรหรือผลตอบแทนที่เป็นมูลค่าเป็นหลัก แต่เป็นการต่อยอดในการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาสร้างรายได้ และคุณค่าต่อชุมชน ดังนั้นแหล่งท่องเที่ยวจะต้องค้นหาแนวทางการพัฒนา ปรับตัว และต่อยอดบนวิถีของตนเอง โดยเฉพาะแนวทางเพื่อพัฒนาจุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนให้มีความน่าสนใจเข้าถึงได้ สามารถรองรับนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย อีกทั้งยังมีสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวกลับมาเที่ยวซ้ำแต่ยังได้เรียนรู้สิ่งใหม่ที่นาสนใจ และเกิดความประทับใจในการท่องเที่ยว เพื่อให้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นการประกอบการด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และการบริการของชุมชนหรือท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

References

- Barbieri, C., & Mshenga, P. M. (2008). The role of the firm and owner characteristics on the performance of agritourism farms. *Sociologia Ruralis*, 48(2), 166-183.
- Barry, J., & Hellerstain, D. (2004). Farm recreation. In H. K. Cordell (Ed.), *Outdoor recreation for 21st century America. A report to the nation: The national survey on recreation and the environment* (pp. 149-167). Venture Publishing, Inc..
- Brune, S., Knollenberg, W., Stevenson, K. T., Barbieri, C., & Schroeder-Moreno, M. (2020). The influence of agritourism experiences on consumer behavior toward local food. *Journal of Travel Research*, 60(6), 1318-1332.
- Channual, N., Meedate, M., & Kanthiang, K. (2017). Guideline to increase the potentiality of agritourism according to the Pak Phanang basin area development project under royal initiatives. In *The National Academic Conference Kasetsart University Kamphaeng Saen Campus No. 14: Following in the Footsteps of His Majesty the King Kasetsart Kamphaeng Saen* (pp. 2050-2059). Kasetsart University, Kamphaeng Saen Campus. https://kukr.lib.ku.ac.th/kukr_es/index.php?/KPS/search_detail/result/20002732 [in Thai]
- Chenchitsin, N., & Euajarusphan, A. (2023). Perspectives of a future approach to agrotourism in Thailand. *Suratthani Rajabhat Journal*, 10(1), 1-20. [in Thai]
- Community Tourism Promotion and Development Group. (2019). *Promotion of agrotourism*. Department of Agricultural Extension. [in Thai]
- Department of Tourism. (2009). *Guide to evaluating agricultural tourism destinations* (2nd ed.). N.P. [in Thai]
- Dickman, S. (2000). *Tourism: An introductory text* (3rd ed.). Hodder Education.
- Dubois, C., Cawley, M., & Schmitz, S. (2017). The tourists on the farm: A muddled image. *Tourism Management*, 59, 298-311.
- Hirankitti, P., Sayapunt, U., Yaibuakrin, K., Inkeaw, S., & Hirankitti, S. (2020). Agro-tourism behavior of Thai tourists. *Suthiparithat Journal*, 28(88), 362-384. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/DPUsthiparithatJournal/article/view/244841> [in Thai]
- Jagdale, U. G., Gawali, S. B., & Sabale, K. D. (2014). A geographical study of agro-tourism in Junnar Tahsil with special reference to Parashar agro-tourism center. *International Journal of Advance and Applied Research (IJAAR)*, 1(3), 55-62. <https://ijaar.co.in/wp-content/uploads/2021/07/010308.pdf>
- Janvised, S., Tongdeelert, P., & Choocharoen, C. (2021). Needs of agro-tourism development of farmers in Koh Ladeetan, Sam Phran District, Nakhon Pathom Province. *Khon Kaen Agriculture Journal*, 49(5), 1160-1170. <https://li01.tci-thaijo.org/index.php/agkasetkaj/article/view/252580> [in Thai]

- Khermkhan, J. (2018). The perspective of agro tourism development in Thailand. *King Mongkut's Agricultural Journal*, 36(2), 162-167. [in Thai]
- Khotibul, U., Siti, K., & Mohammad, Z. (2019). Strategy for water guava agro-ecotourism development in Camplong District, Sampang Regency. *Scientific Agroinfo Student Galuh*, 6(3), 457-469.
- Khowphongamphai, T., & Aunaromlert, T. (2010). Impacts of agro-tourism on social well-being of Mahasawat canal community, Phutthamonthon District, Nakhonpathom Province. *Silapakorn Educational Research Journal*, 1(2), 100-113. [in Thai]
- Krishna, D. K., Kumbhare, N. V., Sharma, J. P., Rao, D. U. M., & Bhowmik, A. (2019). Challenges and strategies for promotion of agritourism: A multi-dimensional study. *Indian Journal of Extension Education*, 55(3), 10-13.
- Kumbhar, V. (2012). Tourists expectations regarding agritourism: Empirical evidences from Ratnagiri and Sindhudurg District of Konkan (Maharashtra). *Online International Interdisciplinary Research Journal*, 2(3), 82-91.
- Mahmoodi, M., Roman, M., & Prus, P. (2022). Features and challenges of agritourism: Evidence from Iran and Poland. *Sustainability*, 14(8), 1-20. <https://doi.org/10.3390/su14084555>
- Ministry of Tourism and Sports. (2014). *Agricultural tourism*. N.P. [in Thai]
- Ministry of Tourism and Sports. (2021). *Ban Suan Manow Ho*. Uncle Siri. <https://thailandtourismdirectory.go.th/en/attraction/21534> [in Thai]
- Nadee, P. (2018). Agro-tourism development towards sustainable tourism. *EAU Heritage Journal*, 8(2), 119-122. [in Thai]
- Nakhapaksin, S., NaiPinit, A., PromSaka, Na., Sakolnakorn, T., & Kroeksakul, P. (2020). Organic-agrotourism development model in Roi-Kaen-Sasn-Sin Province cluster, Northeast of Thailand. *Journal of MCU Social Science Review*, 6(1), 209-220. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jssr/article/view/245585> [in Thai]
- Nasongkla, T. (2011). Relationship between forms of agro-tourism activities and usage of local agricultural resources: A case study of Changklang agro-tourism, Nakhon Si Thammarat Province. *Journal of Business, Innovation and Sustainability (JBIS)*, 6(2), 1-12. <https://so02.tcthaijo.org/index.php/BECJournal/article/view/54622> [in Thai]
- Noknoi, J. (2016). Agritourism: Concept and experiences. *Journal of the University of the Thai Chamber of Commerce in Humanities and Social Sciences*, 36(2), 157-169. https://utcc2.utcc.ac.th/utccjournal/362/157_169.pdf [in Thai]
- Pandurang, T. (2000). *Agri-tourism: Innovative supplementary income generating activity for enterprising farmers*. Confederation of Indian Industry. <https://www.researchgate.net>
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2017). *National tourism plan, No.3*. https://secretary.mots.go.th/download/article/article_20230327145011.pdf [in Thai]

- Ongkruab, S. (2014). *Concept of tourism development and sustainable tourism development*. <https://www.slideshare.net/blackstarshooter99/7-1-37072398> [in Thai]
- OPT News Online. (2020). *Dong Yen village 100% organic tourism*. <https://www.opt-news.com/news/14467> [in Thai]
- Rukbumrung, W., Promyoo, T., & Chanda, K. (2022). The influence of quality standards of agritourism and tourist attraction management affecting the sustainability of agritourism. *SAU Journal of Social Sciences & Humanities*, 6(1), 91-109. [in Thai]
- Saikeew, K. (2012). *Development of agro tourism attraction: A case study of Bang Kruai District ornamental plant project, Nonthaburi Province*. Kasertsart University. https://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?Resolve_DOI=10.14457/KU.the.2012.187 [in Thai]
- Suphan.biz. (2021). *Naherechai*. <http://www.suphan.biz/herechai.htm> [in Thai]
- Tanarattanapimonkoon, T., Payakhapaab, S., Intakul, B., & Kaewthabhee, W. (2017). The 3rd year development of Chiang Mai community agro-tourism management potential. In K. Pichai (Ed.), *Royal science for sustainable development: Collection of research articles academic articles Chiang Mai Rajabhat University* (pp. 287-298). <http://cmruir.cmru.ac.th/handle/123456789/1507> [in Thai]
- Thailand Convention & Exhibition Bureau. (2020). *Agritourism: A natural experience for MICE travelers*. https://elibrary.tceb.or.th/th/Brochure/Trends/Infographic_trends/6051 [in Thai]
- Thailand Institute of Scientific and Technological Research. (2000). *A study to determine guidelines for the development and management of agrotourism*. Tourism Authority of Thailand. [in Thai]
- Tongla, P., & Burakachonkun, N. (2022). The potential development of agro-tourism of Patthawi community Chanthaburi Province. *Suan Dusit Graduate School Academic Journal*, 18(2), 175-190. [in Thai]
- TorabiFarsani, N., Samani-Ghotbabadi, S., & Altafi, M. (2019). Agricultural heritage as a creative tourism attraction. *Asia Pac. J. Tour. Res*, 24, 541-549.
- Tourism Authority of Thailand. (2002). *Ecotourism from the perspective of people in Bangkok*. Ministry of Tourism and Sports. [in Thai]
- Wattanayotin, T., Kanthiang, K., Lieangreunrom, A., Inklam, S., & Kongyarit, N. (2019). *Logistics and supply chain connecting agrotourism to learn the community way of life Nakhon Si Thammarat Province*. Faculty of Management Technology, Rajamangala University of Technology Srivijaya. [in Thai]
- Wicherndith, S. (2004). *The potential of ecotourism*. Faculty of Architecture, Chulalongkorn University. [in Thai]
- Wolfe, K., & Bullen, G. (2009). *Agritourism, your way: A how-to guide for successful agritourism enterprises*. <http://www.clemson.edu>

Name and Surname: Sarid Sriyothin

Highest Education: Doctoral of Social Work (Social Administration), Thammasat University

Affiliation: Faculty of Humanities and Social Sciences, Suan Dusit University

Field of Expertise: Social Psychology

Name and Surname: Yutthapong Leelakitpaisarn

Highest Education: Doctoral of Public Administration, Ramkhamhaeng University

Affiliation: Faculty of Humanities and Social Sciences, Suan Dusit University

Field of Expertise: Public Administration and Human Resource Management

Name and Surname: Pimmada Wichasin

Highest Education: Ph.D. in Tourism, Bournemouth University, U.K.

Affiliation: School of Tourism and Hospitality Management, Suan Dusit University

Field of Expertise: Tourism and Hospitality

Name and Surname: Jirat Chuanchom

Highest Education: Doctor of Philosophy (Leadership), Suan Dusit University

Affiliation: Faculty of Management Science, Suan Dusit University

Field of Expertise: Business Administration

Name and Surname: Amphorn Sriprasertsuk

Highest Education: Doctor of Philosophy (Applied Psychology), Srinakharinwirot University

Affiliation: Faculty of Humanities and Social Sciences, Suan Dusit University

Field of Expertise: Applied Psychology and Developmental Psychology

Name and Surname: Tananyaphat Srinathiyawasin

Highest Education: M.B.A. (SME Management), Ramkhamhaeng University

Affiliation: Faculty of Humanities and Social Sciences, Suan Dusit University

Field of Expertise: Management and Administration

Name and Surname: Benchasri Sriyothin

Highest Education: M.A. English for Careers (International Program), Thammasat University

Affiliation: Language for Communication (English), Office of General Education, Panyapiwat Institute of Management

Field of Expertise: English for Communication, Curriculum, and Instruction